

INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR THE EVALUATION
OF EDUCATIONAL ACHIEVEMENT

INSTYTUT BADAŃ EDUKACYJNYCH

WYNIKI MIĘDZYNARODOWEGO
BADANIA OSIĄGNIĘĆ CZWARTOKLASISTÓW
W CZYTANIU

KRZYSZTOF KONARZEWSKI

Jesień 2017

PIRLS (PROGRESS IN INTERNATIONAL READING LITERACY STUDY) TO MIĘDZYNARODOWY PROGRAM POMIARU OSIĄGNIĘĆ SZKOLNYCH W CZYTANIU

- Program jest zaadresowany do średnio dziesięcioletnich uczniów w czwartym roku nauki. Wystartował w 2001 r. i jest powtarzany co pięć lat.
- Polska przystąpiła do PIRLS w 2006 r. W latach 2006 i 2011 badano osiągnięcia trzecioklasistów, ponieważ w chwili pomiaru to oni mieli prawie 10 lat. W 2016 r. musieli to być czwartoklasiści, bo trzecioklasiści znaleźliby się poniżej granicy 9,5 roku, gdyby reforma wieku obowiązku szkolnego została wprowadzona w życie.
- Uczniowie badani w 2016 r. byli starsi i kształceni o rok dłużej niż uczniowie w latach 2006 i 2011 r., dlatego **porównanie osiągnięć w 2016 r. z osiągnięciami w latach 2006 i 2011 nie dostarcza informacji o zmianach efektywności kształcenia w Polsce.**
- W edycji PIRLS 2016 wzięło udział 50 samodzielnych państw lub autonomicznych części składowych państw ze wszystkich zamieszkałych kontynentów i ponad 287 tys. uczniów z ponad 10 tys. szkół. **W Polsce badaniem objęto 4413 uczniów z 246 oddziałów klasy czwartej w 148 szkołach podstawowych.**

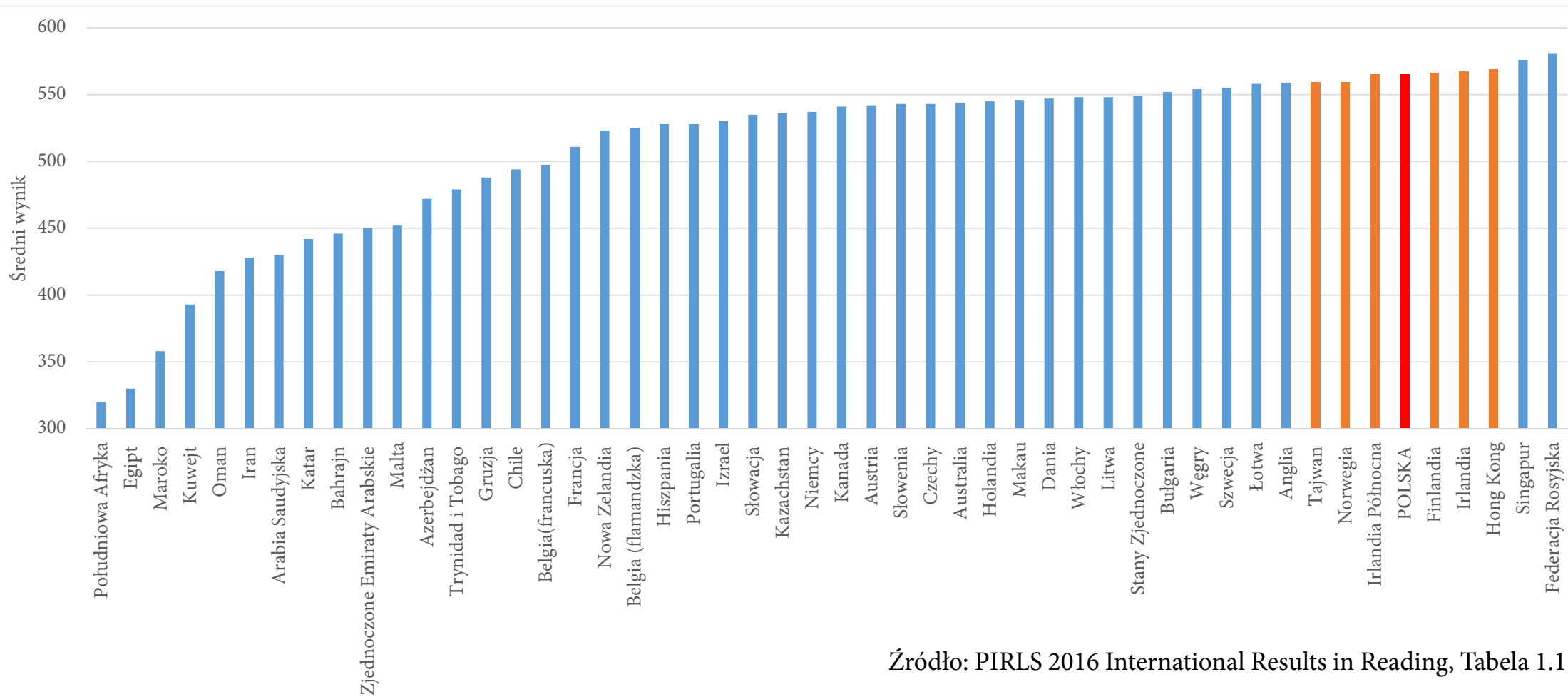
W PIRLS MIERZY SIĘ OSIĄGNIĘCIA SZKOLNE ZA POMOCĄ TESTU OPRACOWANEGO PRZEZ MIĘDZYNARODOWY ZESPÓŁ EKSPERTÓW.

- Test dostarcza pełnej wiedzy o biegłości krajowych populacji czwartoklasistów w czytaniu – dlatego musi być długi. **Składa się z 6 tekstów literackich i 6 użytkowych, a ich zrozumienie sonduje 179 pytań.**
- Test dostarcza wiedzy zarówno o umiejętnościach prostych (wyszukiwanie informacji i bezpośrednie wnioskowanie), jak i złożonych (interpretowanie i ocenianie tekstu).
- Większość pytań to pytania otwarte – **uczeń musi samodzielnie sformułować odpowiedź na piśmie.**

Tak długiego testu nie byłoby w stanie wykonać żadne dziecko, dlatego dzieli się go na zeszyty zawierające po jednym tekście literackim i użytkowym wraz z pytaniami, które się do nich odnoszą. Każdy uczeń dostaje jeden taki zeszyt.

- Test dostarcza wiedzy o zmianach poziomu osiągnięć w każdym kraju, który wziął udział w badaniu więcej niż raz – dlatego ponad połowa tekstów i pytań musi pochodzić z testów stosowanych w poprzednich edycjach badania. Dzięki temu wyniki pomiaru w każdej edycji są porównywalne z wynikami wszystkich pozostałych edycji.
- Wyniki testowania zostały wyskalowane metodą IRT. Podaje się je w jednostkach skali wzorcowej o średniej 500 i odchyleniu standardowym 100.

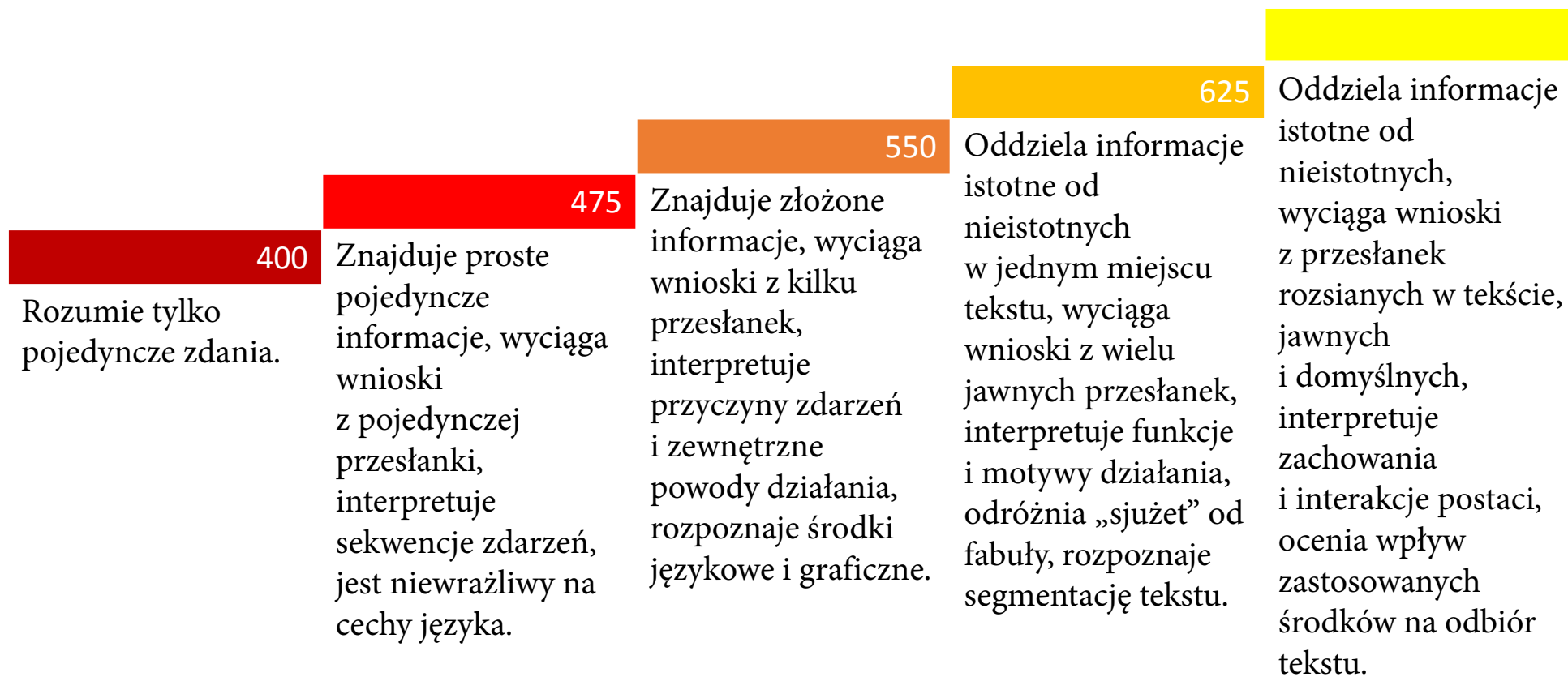
POLSCY CZWARTOKLASIŚCI SĄ W CZOŁÓWCE ŚWIATOWEJ POD WZGLĘDEM OSIĄGNIĘĆ W CZYTANIU

Źródło: PIRLS 2016 International Results in Reading, Tabela 1.1

- **Polscy czwartoklasiści zdobyli 565 punktów i zajęli szóste miejsce wśród 50 krajów.** Ponieważ siedem krajów (z europejskich: Irlandia, Irlandia Północna, Finlandia i Norwegia) ma wynik statystycznie nieodróżnialny od polskiego, można powiedzieć, że **Polskę istotnie wyprzedziły tylko dwa kraje: Rosja i Singapur**, Polska zaś istotnie wyprzedziła 41 krajów.

Na skali wyniku ogólnego określono pięć jakościowo różnych przedziałów osiągnięć.

W POLSCE JEST BARDZO MAŁO CZWARTOKLASISTÓW NA NAJNIŻSZYM POZIOMIE KOMPETENCJI CZYTELNICZYCH.

	Poziomy czytania				
	Pierwszy	Drugi	Trzeci	Czwarty	Piąty
Świat 2006	6	18	35	34	7
Świat 2011	5	15	36	36	8
Świat 2016	4	15	34	37	10
Polska 2006	7	20	37	29	7
Polska 2011	5	18	38	32	7
Polska 2016	2	9	28	41	20

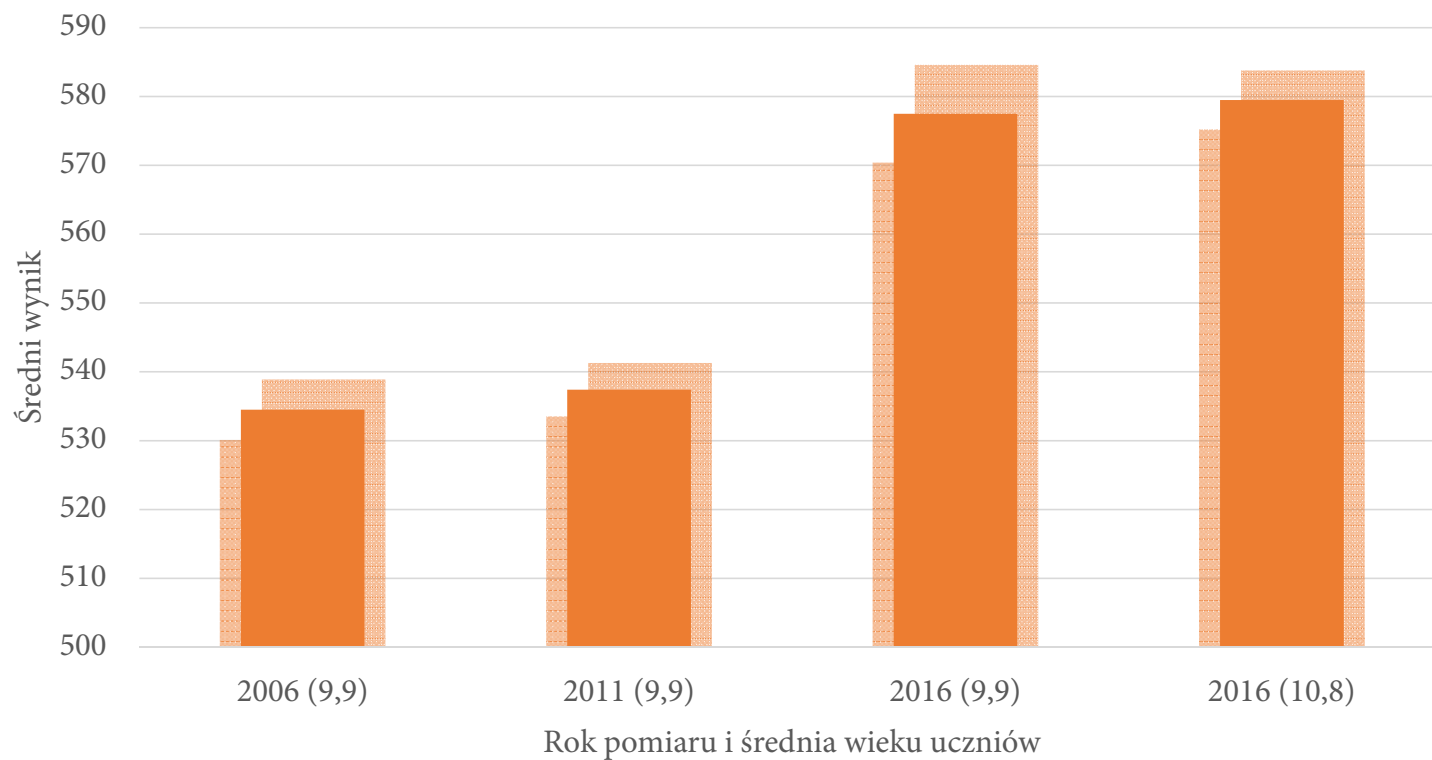
- **Nie więcej niż 2 proc. naszych uczniów** (a na świecie 4 proc.) **jest w stanie zrozumieć najwyżej pojedyncze zdania tekstu.** Jeszcze mniej takich uczniów jest w Rosji, Hong Kongu, Norwegii, na Łotwie i w Holandii.
- **Na najwyższym poziomie czytania mamy 20 proc. uczniów** (na świecie jest ich 10 proc).

- Polscy czwartoklasiści radzą sobie równie dobrze z tekstami literackimi, jak i użytkowymi.
- Polscy czwartoklasiści lepiej radzą sobie z interpretowaniem i ocenianiem tekstu niż z wyszukiwaniem informacji i bezpośrednim wnioskowaniem. Można przypuszczać, że polska szkoła przykłada większą wagę do rozwijania umiejętności interpretacyjnych niż do wyszukiwania informacji i prostego wnioskowania, mimo że w większości codziennych zastosowań drugie liczą się bardziej niż pierwsze. W pięciu na dziewięć krajów ze ścisłej czołówki nie ma opisanej różnicy.

W POLSCE RÓŻNICA MIĘDZY WYNIKAMI W CZYTANIU DZIEWCZYNEK I CHŁOPCÓW JEST TAKA SAMA JAK NA ŚWIECIE.

- Dziewczynki wszędzie czytają lepiej niż chłopcy, ale duża „luka płciowa” (największa jest w Iranie, Omanie, RPA i Arabii Saudyjskiej) współwystępuje z niskim poziomem rozwoju społecznego i nieefektywnym szkolnictwem.
- **W Polsce różnica między dziewczynkami i chłopcami wyniosła 18 punktów, a na świecie 19.** Ale w Rosji, która wyprzedziła Polskę, i w Irlandii, która osiągnęła wynik podobny do naszego, różnice były mniejsze (13 i 12 punktów). Polska szkoła powinna skuteczniej zachęcać chłopców do czytania – dobierać ciekawsze teksty i stosować ciekawsze sposoby omawiania ich na lekcjach.

PRÓG MIĘDZY KLASĄ TRZECIĄ I CZWARTĄ MOTYWUJE POLSKICH UCZNIÓW DO ZDOBYWANIA WIEDZY.

- Osiągnięcia czwartoklasistów w czytaniu są wyższe o 46 i 39 punktów od osiągnięć trzecioklasistów badanych w latach 2006 i 2011.
- Grupa ponad 800 czwartoklasistów, którzy urodzili się w 2006 r. i w dniu testowania byli średnio w takim samym wieku jak trzecioklasiści badani w latach 2006 i 2011 r., zdobyła o 40 punktów więcej niż oni. **Widać, że rozwój umysłowy dzieci bardziej zależy od liczby lat spędzonych w szkole niż od ich wieku.**
- Dzieci, które w 2012 r. poszły do szkoły jako sześciolatki, mają w klasie czwartej podobne osiągnięcia w czytaniu jak dzieci, które rozpoczęły naukę w wieku siedmiu lat. Różnica (na korzyść starszych) wynosi zaledwie 2 punkty i jest statystycznie i praktycznie nieistotna.

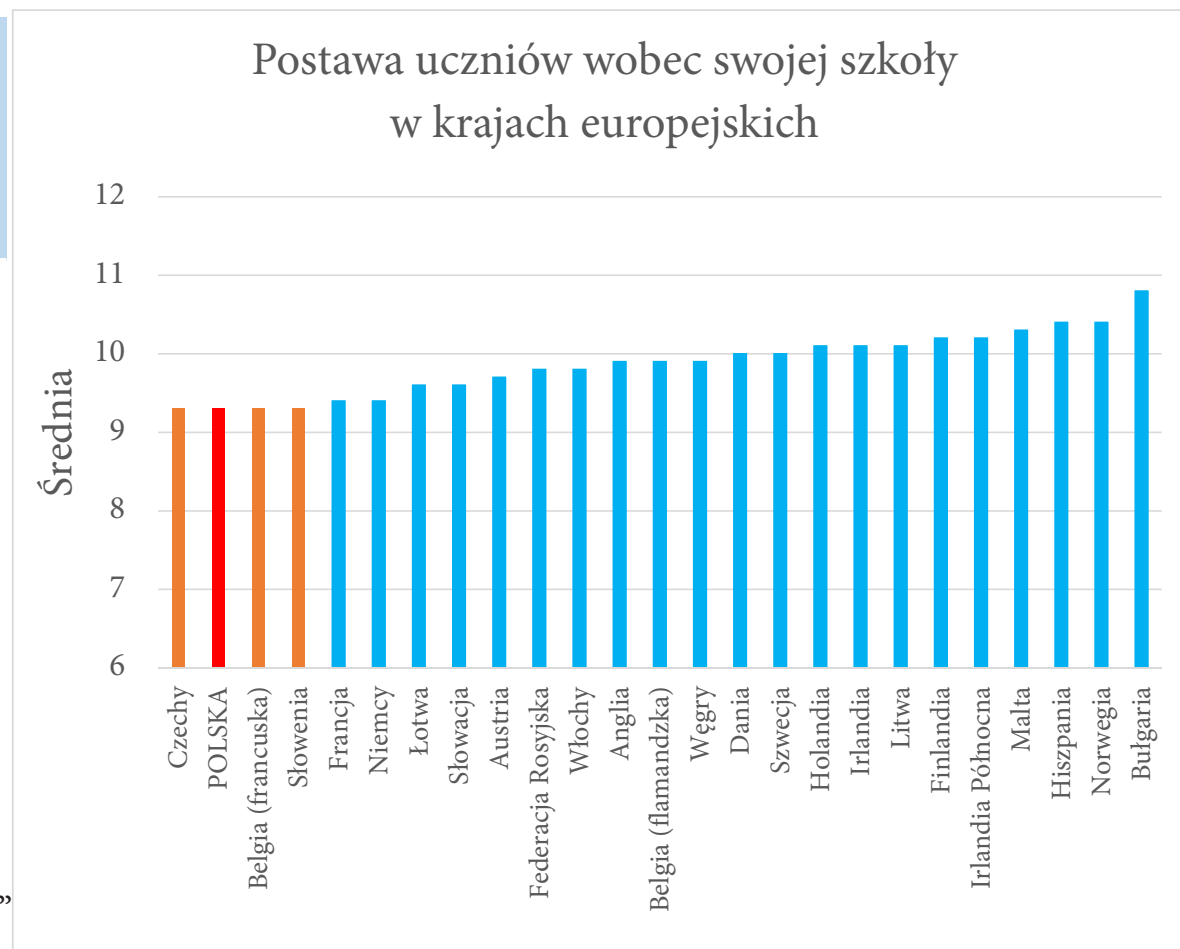
Uwaga. Dzieci, które w 2012 r. poszły do szkoły jako sześciolatki, nie reprezentują swojej kohorty wiekowej, ponieważ zostały wybrane przez rodziców na podstawie oceny ich gotowości szkolnej.

POLSCY UCZNIOWIE (wraz z uczniami z Czech, Belgii francuskojęzycznej i Słowenii) NAJMNIEJ LUBIĄ SZKOŁĘ SPOŚRÓD WSZYSTKICH UCZNIÓW W EUROPIE.

Co myślisz o swojej szkole? W jakim stopniu zgadzasz się z poniższymi zdaniami?

	Polska	Świat
Nauczyciele traktują mnie sprawiedliwie.	62	68
W szkole czuję się bezpiecznie.	55	61
Jestem dumna / dumny, że chodzę do tej szkoły.	51	69
Czuję się związana / związany ze swoją szkołą.	36	63
Lubię chodzić do szkoły.	35	50

Ważone odsetki odpowiedzi „Zdecydowanie się zgadzam”

POLSCY CZWARTOKLASIŚCI NIE SĄ MIŁOŚNIKAMI CZYTANIA, ALE WYSOKO OCENIAJĄ WŁASNE UMIEJĘTNOŚCI CZYTANIA.

- Pod względem postawy wobec czytania zajmują 31. miejsce na świecie. Ich miejsce najbardziej obniża brak entuzjazmu wobec książki jako prezentu. Ciekawe, że zarówno w Polsce, jak i na świecie najwięcej afirmatywnych odpowiedzi zyskało stwierdzenie „Lubię, gdy książka pomaga mi wyobrazić sobie inne światy”. Dziesięcioletnie dzieci czytają przede wszystkim w celu przeżycia literackiego.
- **Pod względem samooceny umiejętności czytania polscy uczniowie ustępują tylko rówieśnikom ze Szwecji.**

Co myślisz o czytaniu? W jakim stopniu zgadzasz się z poniższymi zdaniem?	Polska	Świat
Lubię, gdy książka pomaga mi wyobrazić sobie inne światy.	65	67
Dzięki czytaniu wiele się uczę.	57	62
Lubię czytać teksty, które skłaniają mnie do myślenia.	43	53
Lubię czytać.	41	56
Lubię rozmawiać o tym, co przeczytałam / przeczytałem.	35	39
Lubię dostawać książki na prezent.	32	54
Chciałabym / chciałbym mieć więcej czasu na czytanie.	23	41
Czytanie jest nudne.	12	11

Ważone odsetki odpowiedzi „Zdecydowanie się zgadzam”

LEKCJE CZYTANIA WYWOŁUJĄ W POLSKICH CZWARTOKLASISTACH UMIARKOWANY ENTUZJAZM

Pod względem postawy wobec lekcji czytania Polacy zajmują 14. miejsce. Relatywnie częściej niż na świecie odczuwają brak konstruktywnej informacji ze strony nauczyciela, na czym polega popełniony błąd i jak się go ustrzec w przyszłości, gubią się w meandrach nauczycielskich monologów i przestają się nimi interesować.

Co myślisz o lekcjach czytania w szkole? W jakim stopniu zgadzasz się z poniższymi zdaniami?	Polska 2011	Polska 2016	Świat 2016
Pani / pan od polskiego stosuje różne sposoby, żeby pomóc nam uczyć się.	–	71	78
Wiem, czego pani / pan od polskiego wymaga ode mnie.	66	62	62
Gdy zrobię błąd, pani / pan od polskiego mówi mi, jak go uniknąć w przyszłości.	–	59	75
Pani / pan od polskiego zadaje do czytania ciekawe teksty.	61	50	55
Rozumiem wszystko, co mówi pani / pan od polskiego.	53	50	63
Pani / pan od polskiego pozwala mi pokazać, co już umiem.	–	49	60
Interesuje mnie to, co mówi pani / pan od polskiego.	61	49	61
Pani / pan od polskiego zachęca, żeby mówić, co myślę o przeczytanych tekstach.	–	47	56
Lubię to, co czytam w szkole.	51	42	53

Ważone odsetki odpowiedzi „Zdecydowanie się zgadzam”.

NA LEKCJACH CZYTANIA W POLSKICH SZKOŁACH RZADKO KORZYSTA SIĘ Z KOMPUTERÓW.

Według nauczycieli:

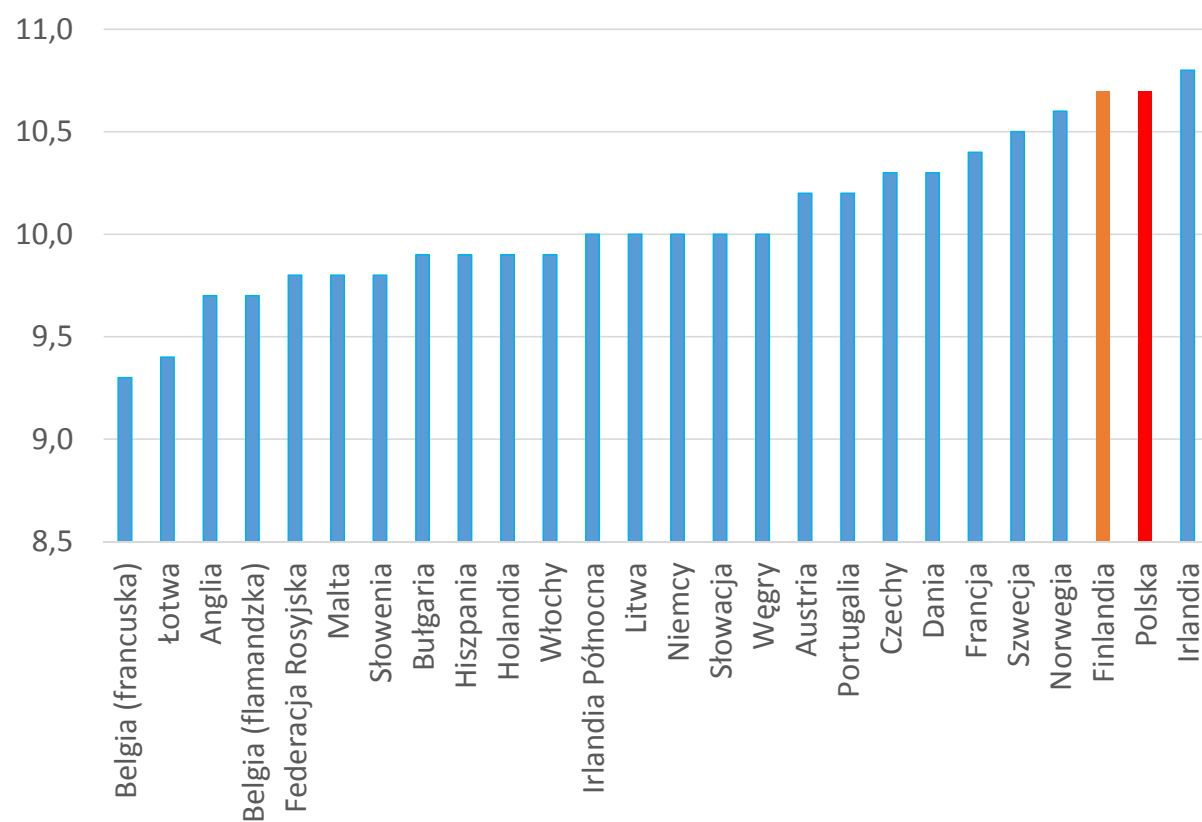
- tylko w 5 proc. oddziałów w Polsce (a w 10 proc. na świecie) każdy uczeń ma do dyspozycji komputer
- tylko w 4 proc. oddziałów w Polsce (a w 24 proc. na świecie) jest kilka komputerów, z których mogą korzystać uczniowie
- odsetki polskich czwartoklasistów ćwiczących umiejętności czytania za pomocą technologii informacyjnej są niższe niż na świecie
- w ćwiczeniu pisania na komputerze zajmujemy 4. miejsce od końca.

POLSCY UCZNIOWIE CZUJĄ SIĘ BEZPIECZNIE WŚRÓD INNYCH UCZNIÓW.

Jak często w tym roku szkolnym inni uczniowie z Twojej szkoły, osobiście, w esemesach lub w Internecie...	Polska	Świat
ukradli Ci coś?	85	73
zmuszali Cię do rzeczy, których nie chcesz robić?	84	74
zastraszali Cię?	82	45
bili Cię (np. przewracali, uderzali, kopali)?	71	57
rozpuszczali niemiłe informacje na Twój temat?	70	70
wyśmiewali się z Ciebie lub przezywali?	67	51
nie pozwalali Ci grać lub bawić się ze wszystkimi?	67	56
rozpuszczali kłamstwa na Twój temat?	62	59

Ważone odsetki odpowiedzi „Nigdy”.

Poczucie bezpieczeństwa uczniów w szkołach krajów europejskich

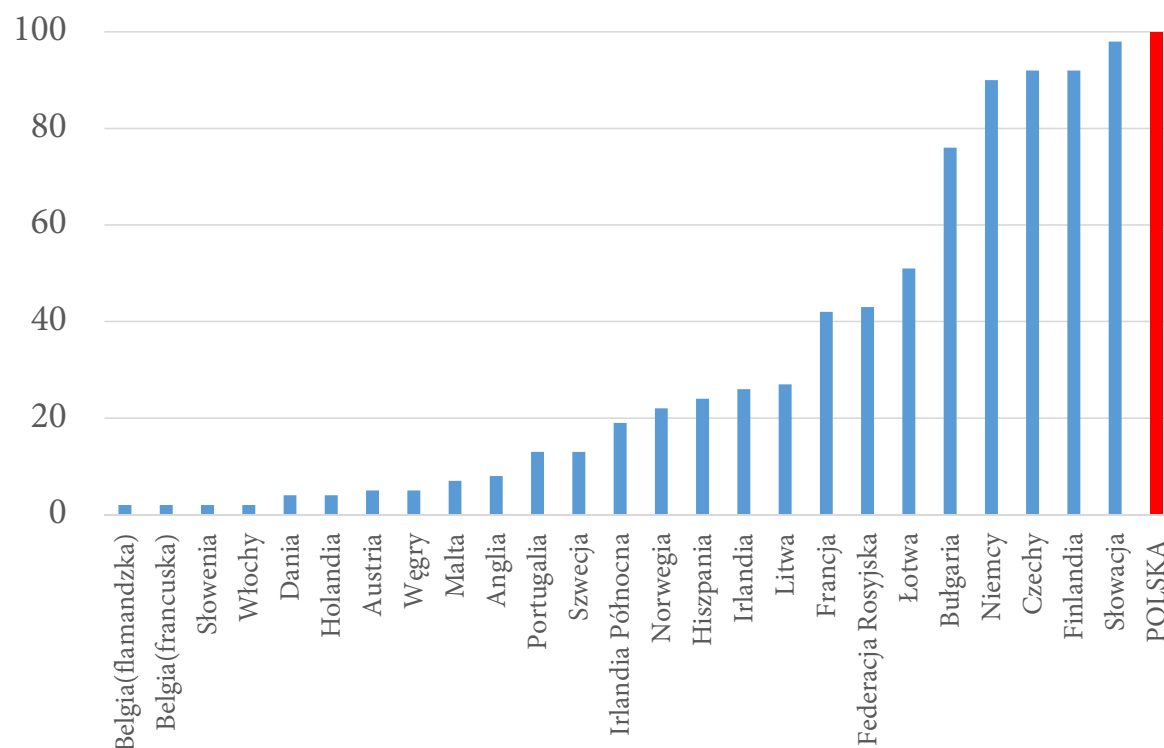
POLSKA I SŁOWACJA PRZODUJĄ POD WZGLĘDEM LICZBY UCZNIÓW NAUCZANYCH PRZEZ NAUCZYCIELI Z WYKSZTAŁCENIEM WYŻSZYM II STOPNIA.

Na świecie tacy nauczyciele uczą języka ojczystego 26 proc. uczniów, u nas prawie 100 proc.

Znaczna część naszych magistrów nie zetknęła się na studiach z zagadnieniami ważnymi w codziennej pracy:

- metodami pomiaru osiągnięć w czytaniu (37 proc.)
- metodyką zajęć wyrównawczych z czytania (29 proc.)
- pedagogiką specjalną (37 proc.)

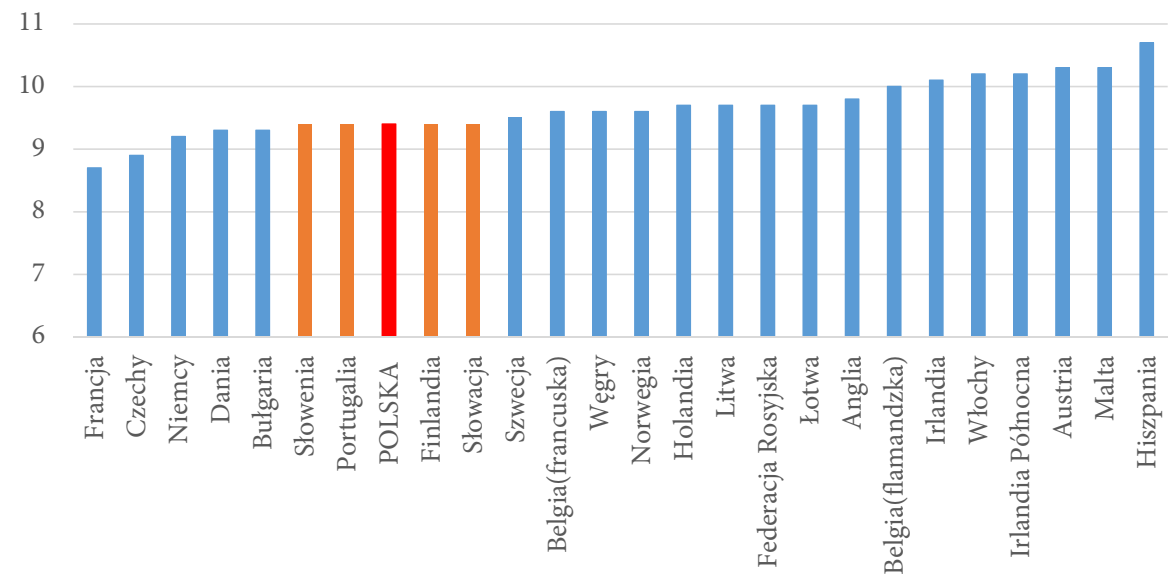
Odsetki uczniów nauczanych przez nauczycieli z wykształceniem wyższym II st.

POLSKIM NAUCZYCIELOM JĘZYKA OJCZYSTEGO PRACA DAJE MAŁĄ SATYSFAKCJĘ.

- Zajmują pod tym względem dalekie, 40. miejsce na świecie. W Europie mniej zadowoleni z zawodu są tylko nauczyciele w Bułgarii, Danii, Niemczech, Czechach i najmniej we Francji.
- W analogicznym rankingu w 2015 r. (TIMSS 2015) polscy nauczyciele matematyki zajęli 46., a przyrody 44. miejsce.
- W analogicznym rankingu w 2011 r. polscy nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej zajęli wysokie, 8. miejsce.

Średnie satysfakcji zawodowej nauczycieli w Europie

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ.